

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Utrecht

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

13 april 2017 / projectnummer: 2849

1. Toetsingsadvies

De rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Utrecht moet worden aangepast zodat in de toekomst kan worden voldaan aan de strengere lozingseisen van het effluent op de Vecht. Het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) heeft gekozen voor nieuwbouw op de huidige locatie aan het Zandpad te Utrecht. Bovendien heeft HDSR besloten het vrijkomende slib van RWZI Utrecht elders te verwerken en de bestaande slibverwerking op de locatie Utrecht te amoveren. In de toekomst zal het afvalwater met een nieuw te bouwen installatie worden gezuiverd. Het overblijvende zuiveringsslib zal op een andere locatie worden verwerkt.

Voor de nieuwbouw van de RWZI moet een omgevingsvergunning worden verleend door de provincie Utrecht en vanwege de lozing op de Vecht moet het Waterschap Amstel Gooi en Vecht (AGV) een watervergunning verlenen. Indien het bestemmingsplan vanwege de wijziging van de geur- en geluidscontouren wordt aangepast (deze worden kleiner), moet de gemeente Utrecht hierover een besluit nemen.

Voor de besluitvorming over de genoemde vergunningen is een Milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Provincie treedt daarbij op als coördinerend bevoegd gezag en heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')¹ gevraagd het MER te toetsen. In dit toetsingsadvies gaat de Commissie in op de vraag of de informatie uit het MER volledig en correct is.

De Commissie concludeert dat het MER de relevante milieu-informatie bevat die noodzakelijk is om het milieubelang een volwaardige plek te geven bij de besluitvorming.

Wel beveelt de Commissie aan om ten behoeve van de toekomstwaarde van de RWZI bij de verdere uitwerking van de plannen aandacht te besteden aan storingsgevoeligheid, mogelijk toekomstige zwaardere effluent eisen en energieneutraliteit. De Commissie licht deze aanbevelingen in hoofdstuk 2 van dit advies nader toe.

De nieuwe RWZI leidt tot minder milieueffecten op de omgeving dan de huidige bestaande RWZI. De geur- en geluidseffecten nemen af en de effecten op externe veiligheid verminderen als gevolg van het verplaatsen van de slibverwerking. De kwaliteit van het te lozen effluent op de Vecht wordt verbeterd en de nieuwe installatie is compacter waardoor ruimte op het terrein vrijkomt voor andere (tijdelijke) functies². De Commissie merkt op dat in het MER is uitgegaan van de beoordelingskaders van de Flora- en Faunawet, zij wijst erop dat deze wet is vervangen door de Wet Natuurbescherming.

De Commissie beveelt aan om de informatie over de risico's van storingen van de Neredatechniek en de daarmee samenhangende consequenties voor lozing van slib te betrekken bij de besluitvorming. Deze informatie is voorhanden in de achtergrondinformatie en kan directe

¹ De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, via de link op de website www.commissie-mer.nl of door het nummer 2849 in te vullen in het zoekvak op de site.

² Daarbij valt te denken aan waterberging, een stadspark, zonnepanelen, sportvelden, evenementen, (tijdelijk) wonen, enzovoorts.

consequenties hebben voor de ruimte die beschikbaar moet zijn voor eventuele ‘maatregelen achter de hand’. De Commissie licht dit in hoofdstuk 2 van het advies toe.

Het valt de Commissie op dat het MER met name is gericht op de onderbouwing van de vergunningaanvraag voor de Nereda-zuiveringstechniek en hoofdzakelijk de informatie bevat die daarvoor nodig is. Het MER maakt niet in detail inzichtelijk hoe de milieu-informatie is betrokken bij de keuzes die zijn gemaakt om te komen tot het voorkeursalternatief van uitplaatsen van de slibverwerking en nieuwbouw op basis van de Nereda-techniek. Dit is een gevolg van het ontbreken van detailinformatie over effecten van verschillende technieken in het MER. De informatie is niet openbaar en/of niet beschikbaar voor derden. Deze werkwijze maakt navolgbaarheid en controle van de keuzes lastig. Ook gaat het MER nauwelijks in op de ambitie om te komen tot energieneutraliteit.³

Leeswijzer

De Commissie geeft in hoofdstuk 2 een toelichting op haar toetsingsadvies en geeft aanbevelingen hoe dit nader uit te werken ten behoeve van de besluitvorming.

Daarnaast geeft de Commissie aanbevelingen hoe de achtergrondinformatie uit de bijlage-rapporten te betrekken bij de besluitvorming over de vergunningen. Tot slot gaat de Commissie in op de besluiten en keuzes die nog kunnen worden genomen in het bestemmingsplan, het monitorings- en evaluatieplan.

2. Toelichting op het advies

2.1 Achtergrond, aanleiding en uitwerking van het MER

Op 15 juni 2015 heeft de Commissie een tussentijds toetsingsadvies uitgebracht over het concept-MER RWZI Utrecht. In dit concept-MER waren de onderdelen A (slibverwerking) en deel B (waterlijn) uitgewerkt. Deze onderdelen zijn in aangepaste vorm ook opgenomen in het definitieve MER. Het onderdeel C uitwerking waterlijn was in het concept-MER van 2015 nog niet volledig uitgewerkt. In het nu voorliggende definitieve MER is dit wel volledig uitgewerkt.

De Commissie constateert dat is gekozen voor uitbesteding van de sliblijn en dat vanuit milieuoogpunt bezien de verplaatsing van deze activiteit tot geringe afname van de milieubelasting op de huidige locatie leidt. Omdat de activiteit van de slibverwerking elders gaat plaatsvinden behoort dit onderdeel ook niet (meer) tot het voorliggende m.e.r.-plichtige besluit en daarom is de slibverwerking ook niet verder uitgewerkt in het MER.

Voor de waterlijn is op basis van de uitkomsten van deel B gekozen voor nieuwbouw op de locatie en deze nieuwbouw wordt verder uitgewerkt in deel C van het MER. In deel C wordt een (kwalitatieve) vergelijking gemaakt tussen de Nereda- en de mUCT-techniek.

³ Zie Green Deal Energie tussen waterschappen, STOWA en Rijk d.d. 21 maart 2016 (<http://www.greendeals.nl/wp-content/uploads/2016/03/GD195-Green-Deal-Energie-Unie-van-Waterschappen-Rijk.pdf>)

De Commissie concludeert dat niet duidelijk is hoe de milieu-informatie uit het MER een rol heeft gespeeld bij de hiervoor beschreven tussentijdse keuzes die zijn gemaakt. De Commissie merkt op dat de gemaakte keuzes die resulteren in het voorkeursalternatief wel leiden tot een verbetering van de milieusituatie. Op basis van 'expert judgement' en vanuit milieuoogpunt zijn dit goed te verantwoorden keuzes. Hoe de milieueffecten zijn afgewogen ten opzichte van andere argumenten is echter niet inzichtelijk. De Commissie verwacht dat de Nereda-techniek minimaal dezelfde prestaties zal leveren als de mUCT-techniek. Zij kan dit echter niet controleren, omdat gedetailleerde achtergrondinformatie daarover ontbreekt in het MER.

2.2 Gevolgen processtoring en maatregelen

De literatuurlijst het MER verwijst naar onderzoeken naar de vernieuwing van de waterlijn en de Nereda-techniek⁴. De Commissie heeft deze informatie opgevraagd en betrokken bij de beoordeling van het MER.

De Commissie onderschrijft de conclusies van de second opinion van Brightwork B.V. over de Nereda-techniek. Dit onderzoek is uitgevoerd naar het pilotproject dat op het terrein van de RWZI Utrecht is uitgevoerd met de Nereda-techniek. Geconcludeerd wordt dat nageschakelde zandfiltratie geschikt wordt geacht als mogelijke behandelingstechniek in de waterlijn, maar dat tegelijkertijd het inzicht moet worden vergroot in de factoren die de stabiliteit van het proces beïnvloeden. Tijdens een gesprek met de Commissie heeft HDSR toegelicht dat zij de uitgangspunten voor het ontwerp van de Nereda installatie niet hebben gebaseerd op de uitgangspunten van de pilot opstelling, maar zijn uitgegaan van de resultaten van de Nereda zuiveringsinstallatie op de RWZI Garmerwolde.

De Commissie merkt op dat op basis van het onderzoek van Brightwork B.V. aan de Nereda-pilot opstelling RWZI Utrecht, de ervaringen met Nereda Garmerwolde (zie p.159 van het MER) en de toelichting⁵ die HDSR heeft gegeven het volgende naar voren is gekomen. De korrelvorming in de pilot was minder gunstig dan RWZI Garmerwolde, zonder duidelijke reden. Hoewel de aanwezige buffers (influent en afloop Nereda) een stabiliserende werking hebben, zijn deze primair bedoeld om de (hydraulische) capaciteit van Nereda en de zandfilters op elkaar af te stemmen. De kans op slibuitspoeling/verstoring van de korrelvorming van de Nereda-installatie zijn weliswaar slechts kwalitatief beschreven, maar de effecten van eventuele slibuitspoeling bij lozing op de Vecht zijn in het MER niet in beeld gebracht. HDSR heeft aangegeven dat de meetresultaten van de RWZI Garmerwolde tot andere inzichten en uitgangspunten leiden dan de resultaten van de pilot in Utrecht. Bij de uitwerking van de Nereda-installatie op RWZI Utrecht zijn de uitgangspunten gebaseerd op de ervaringen in Garmerwolde. De Commissie heeft deze uitgangspunten niet in detail kunnen controleren, omdat deze gegevens globaal in het MER zijn opgenomen.

De Commissie merkt op dat Nereda weliswaar gezien kan worden als een technologie die zich in praktijk bewezen heeft (op RWZI's Epe en Garmerwolde), maar dat RWZI Utrecht de

⁴ Literatuurlijst van de Samenvatting Milieueffectrapport Vernieuwing Riolowater Zuivering Installatie Utrecht. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. September 2016:

- Nr. 29 vernieuwing waterlijn RWZI Utrecht; Achtergrondinformatie voor de besluitvorming waterlijn van RWZI Utrecht (DM 852637), HDSR, september 2014;
- Nr. 30 Nereda op RWZI Utrecht, Second opinion op onderzoeksresultaten, Brightwork, augustus 2014.

⁵ Overleg Commissie m.e.r., Provincie Utrecht en HDSR op 23 maart 2017.

eerste grootschalige RWZI wordt die 100% wordt gebaseerd op de Nereda-technologie en verbonden wordt met een kwetsbaar gebied. Hoewel voor RWZI Utrecht in vergelijking met RWZI Garmerwolde relatief veilige ontwerpuitgangspunten zijn gekozen, en nageschakelde zandfiltratie wordt toegepast, blijkt uit de opstart van Nereda RWZI Garmerwolde dat de korrelvorming een proces van maanden kan zijn.

De Commissie beveelt derhalve aan om de risico's (kans en effect) op slibuitspoeling bij minder gunstige korrelvorming of verstoring beter in beeld te brengen. Doe dit op basis van bestaande informatie en ervaringen. Stel een goed monitoringsprogramma op, en bepaal welke aanvullende maatregelen nodig zijn om de risico's te verkleinen. De Commissie beveelt aan om hiervoor een duidelijk evaluatiemoment in de vergunning op te nemen.⁶

2.3 Toegankelijkheid van de informatie, samenvatting, kaartmateriaal, en tabellen

De Commissie constateert dat het MER (hoofdrapport) onvoldoende navolgbaar is en de conclusies niet altijd controleerbaar zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat:

- niet alle belangrijke conclusies en informatie uit achtergrondrapporten zijn opgenomen;
- de samenvatting geen duidelijk inzicht geeft in de belangrijkste informatie en conclusies uit het MER. In de effecttabel in de samenvatting ontbreekt de vergelijking van Nereda met mUCT⁷;
- het MER bevat figuren en kaarten die onduidelijk of niet goed leesbaar zijn;
- het MER verwijst naar informatie en bronnen die niet openbaar^{8,9} of toegankelijk voor derden zijn.¹⁰

De Commissie wijst erop dat de informatie in het MER controleerbaar en transparant moet zijn voor besluitvormers, belanghebbenden en derden. De Commissie verwacht overigens niet dat deze informatie tot nieuwe inzichten en conclusies in het MER zal leiden. De belangrijkste keuzes zullen overeind blijven. Zij beveelt aan de informatie op een toegankelijke en begrijpelijke manier te bundelen en eventueel ontbrekende informatie toe te voegen aan de stukken die openbaar worden gemaakt ten behoeve van de besluitvorming.

2.4 Nieuwe geur- en geluidscontouren

Ondanks het ontbreken van een vergelijking met de huidige contouren voor de aspecten geur en geluid constateert de Commissie, op basis van 'expert judgement', dat nieuwbouw van de

⁶ Hierbij kan worden aangesloten bij de minimale eisen uit de Prestatie Garantie Test (PTG), zie MER p.164.

⁷ Tabel S2 (pagina 21–22) uit de samenvatting, hierin ontbreekt de vergelijking met mUCT, deze vergelijking is wel opgenomen in het MER tabel 8.6 (pagina 150–152). Het is onduidelijk waarom deze tabel niet in de samenvatting is opgenomen. Overigens blijkt uit deze tabel dat NEREDA en mUCT alleen op het aspect energie-efficiency onderscheidend zijn. zie p. 126 van het MER (de volledige onderzoeksresultaten zijn overigens vertrouwelijk).

⁸ Om reden van patentbescherming, zoals mondeling is toegelicht door HDSR.

¹⁰ Zie p. 80 van het MER, waar wordt gemeld: "Opgemerkt wordt dat bij het waterschap AVG/waternet veel informatie aanwezig is op basis waarvan de lozingseisen voor lozen op de Vecht tot stand zijn gekomen. Deze data zijn voor een groot deel echter niet in een voor communicatie voor derden geschikte vorm beschikbaar, hanteerbaar en presenteerbaar. De informatie kan met een toelichting van deskundigen indien gewenst mondeling worden versterkt".

RWZI¹¹ minder negatieve effecten zal hebben op geur en geluid dan de huidige zuiverings-technologie. Het is aannemelijk dat de geur- en geluidcontouren voor de nieuwe situatie daarom kleiner zullen zijn dan in de huidige situatie met de bestaande installatie. Het kleiner worden van de contouren voor geluid en geur geeft het bevoegd gezag de mogelijkheid deze verbetering planologisch vast te leggen. De Commissie adviseert deze planologische wijzigingen in overweging te nemen.

2.5 Mogelijkheden voor nageschakelde zuiveringstechnieken

In paragraaf 6.5 Ecologie (pagina 76 tot en met 80) beschrijft het MER uitgebreid dat de lozings-eisen in een complexe afweging van verschillende onderdelen (van relatieve bijdragen / verontreiniging waterbodem / waterkwaliteit Vecht en Oostelijke Vechtplassen) én kostenefficiëntie in relatie tot andere investering en maatregelen tot zijn stand gekomen. Aangegeven wordt dat (nog) scherpere lozings-eisen slechts een marginale meeropbrengst hebben. Hoe deze afweging heeft plaatsgevonden wordt in het MER niet toegelicht. De Commissie acht het gegeven inzicht voor de huidige situatie voldoende duidelijk en aannemelijk.

De Commissie is echter van mening dat deze afweging in de toekomst anders kan uitpakken. Dit kan worden veroorzaakt door de input van verontreinigende stoffen en/of tegenvallende verbetering van de ecologische toestand van de Vecht. Daarbij is de Commissie van mening dat het MER onvoldoende inzicht geeft in de mogelijkheden en flexibiliteit voor nageschakelde zuiveringsstappen en maatregelen van de verschillende waterzuiveringstechnieken (Nereda en mUCT). Uit het MER komt namelijk niet duidelijk naar voren in hoeverre:

- de P-emissie kan worden beperkt als gekozen wordt voor een grotere capaciteit van de Nereda-techniek met zandfiltratie;
- het mogelijk is het effluent in een bestaande nabezinktank te bufferen;
- het mogelijk is een aantal nabezinktanks van de huidige installatie in stand te houden.

De Commissie beveelt aan om na te gaan in hoeverre de zuiveringstechnieken robuust en flexibel zijn en of op het terrein fysieke ruimte beschikbaar kan worden gehouden voor maatregelen en aanvullende, nageschakelde technieken.

2.6 Energie efficiency en samenwerking met Eneco

Nabij de RWZI staat de hulpwarmtecentrale (HWC) van Eneco. In het MER is onderzocht of het mogelijk is warmte te winnen uit het rioolwater en deze warmte te gebruiken voor het warmtenet.¹² Op pagina 128 van het MER valt te lezen: "...is inmiddels besloten niet verder te investeren in een dergelijke installatie. Bij nader inzien bleek deze toch niet rendabel te zijn. Eneco heeft het project daarom gestopt."

De Commissie merkt op dat een onderbouwing van het stopzetten van deze variant ontbreekt, terwijl uit het MER blijkt dat met deze variant een energie efficiency van +5% kan

¹¹ Zowel met toepassing van de mUCT- als de Nereda-technologie.

¹² In een gezamenlijke overeenkomst hebben de VNG, Unie van Waterschappen en het IPO de ambitie uitgesproken te streven naar 100% energieneutraliteit in 2040, <https://www.uvw.nl/publicatie/naar-een-duurzaam-nederland>.

worden behaald (zie pagina 147). De Commissie adviseert het afvallen van deze variant nader toe te lichten bij de besluitvorming.¹³

In de Green Deal Energie is een duurzame energiedoelstelling van 40% opgenomen, zodat in 2020 de waterschappen voor minstens 40% voorzien in de eigen energiebehoefte met zelf opgewekte duurzame energie. Nu is dit gemiddeld 28% (bron: Klimaatmonitor waterschappen 2014). Het MER bevat geen informatie in hoeverre het initiatief bijdraagt aan deze energie-doelstelling. In de Green Deal is opgenomen dat Partijen streven naar een doelmatige toepassing van duurzame energiebronnen en de mogelijkheid onderzoeken om gronden en objecten van waterschappen ter beschikking te stellen om daartoe, al dan niet in samenwerking met derden, installaties te (laten) bouwen. Bij RWZI Utrecht zijn er bijvoorbeeld mogelijkheden voor de uitwisseling van warmte en plaatsing van zonnepanelen op de vrijkomende ruimte. De Commissie beveelt aan om deze energieanalyse te maken en daarbij de verschillende methoden voor energierugwinning en -besparing te betrekken.

¹³ Tijdens een gesprek met het bevoegd gezag en de initiatiefnemer HDSR op 23 maart 2017 heeft de Commissie begrepen dat HDSR de gesprekken met Eneco opnieuw heeft opgepakt om te bekijken of uitwisseling van warmte toch tot de mogelijkheden behoort.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht (voor de omgevingsvergunning), Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (voor de waterwetvergunning). De provincie treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

Besluit: Vaststellen van een omgevingsvergunning (WABO) en waterwetvergunning (Waterwet)

Categorie Besluit m.e.r.:

C 18.6 "oprichting, wijziging of uitbreiding van (een) rioolwaterzuiveringsinstallatie die deel uitmaakt van een inrichting als bedoeld in artikel 3.4, eerste lid, van de Waterwet. M.e.r.-plicht geldt indien de capaciteit groter of gelijk is aan 150.000 inwonersequivalenten.

Activiteit: De huidige rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Utrecht is aan het einde van de technische levensduur. Het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden gaat daarom de installatie vernieuwen. Om de milieugevolgen hiervan in beeld te brengen is een milieueffectrapport opgesteld. De informatie uit de onderzoeken wordt ook gebruikt bij de aanbesteding van de bouw van de nieuwe waterzuivering.

Procedurele gegevens:

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 14 oktober 2013

Aankondiging start procedure: 16 oktober 2013

Ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 17 oktober t/m 27 november 2013

Advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 10 december 2013

Aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 24 februari 2015

Advies uitgebracht: 15 juni 2015

Ter inzage legging MER: 3 februari 2017 t/m 16 maart 2017

Toetsingsadvies uitgebracht: 13 april 2017

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. drs. R. Meeuwsen (secretaris)

dhr. drs. R.G. Mes

dhr. drs. J.L.P.M. van der Pluijm

dhr. ir. J.H. van der Vlist (voorzitter)

dhr. ir. P.P.A. van Vugt

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het

besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie: <http://www.commissiemer.nl/advisering/watbiedtdecommissie>

Betrokken documenten:

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [2849](#) in te vullen in het zoekvak.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

